

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**УТВЪРЖДАВАМ:
ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР**

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

ЗА III КЛАС

София, 2003 г.

I. Общи положения

1. Хорариум часове по учебен план:

2 часа седмично = 64 часа годишно.

2. Място и роля на обучението по изобразително изкуство за общообразователната подготовка на учениците от трети клас.

Учебният предмет “Изобразително изкуство” и учебният предмет “Музика” съставят културно-образователната област “Изкуства”. Нейното образователно и възпитателно въздействие започва от най-ранна училищна възраст и продължава в средната степен на общообразователното училище. Това определя мястото и значението на учебния предмет “Изобразително изкуство” за формиране и развитие личността на детето.

Спецификата на обучението по изобразително изкуство се изразява в използване на творческия потенциал на индивида чрез изобразителна дейност и общуване с произведения на изобразителното изкуство.

3. Място и роля на обучението по изобразително изкуство, съотнесено към Държавните образователни изисквания (ДОИ).

ДОИ по изобразително изкуство не са ограничителна рамка, а основа за творческо прилагане на учебната програма в зависимост от условията на природната и социално-културната среда. ДОИ са конструкцията на учебното съдържание, върху която учителят изгражда конкретен модел на учебен процес с варианти според използваните методи и методически подходи.

4. Знания, умения и отношения.

Учебното съдържание по изобразително изкуство включва система от знания, умения и отношения, която се различава съществено от системите на предметите в другите културно-образователни области.

Понятийният апарат по предмета “Изобразително изкуство” не се “отработва” в определен час и не се изчерпва в даден клас, етап или степен. Общото с останалите предмети е прагматичната основа на неговото усвояване.

Практическите умения имат подчертано предимство в обучението по изобразително изкуство. В тях се отразява същността на този учебен предмет.

В една практическа задача се съсредоточават психологически и теоретико-практически проблеми на обучението по изобразително изкуство. В този смисъл практическите задачи представляват най-малките, основни единици на учебния процес.

Отношенията са свързани повече с формиране на определени качества на личността. Съществена част на отношенията е приобщаването на учениците към национални и общочовешки ценности, към изобразителното изкуство и народното творчество. Още от най-ранна възраст учениците проявяват чрез изобразителната си дейност и средствата за визуална информация и комуникация социално-ангажирано отношение към проблемите на околната среда.

II. Цели

Обучението по изобразително изкуство в трети клас си поставя следните цели:

- Усвояване на разнообразни изразни средства, изобразителни материали и техники.
- Емоционално общуване с произведения на изобразителното изкуство и народното творчество.
- Разбиране значението на различни форми на визуална комуникация в определена среда.
- Изразяване чрез образи на собствени мисли, чувства и отношения.
- Развитие на зрителните възприятия, представи и въображение.
- Съпричастие към проблеми на околната среда: екологична защита, права на детето, национални и общочовешки хуманитарни ценности.

III. Очаквани резултати от обучението по изобразително изкуство в трети клас

Обучението по изобразително изкуство в III клас е естествено продължение на обучението от предходните класове. Учебното съдържание по изобразително изкуство включва основни проблеми на:

Възприемане на действителността

Възприемане на изкуството

Учебно-творческа изобразителна дейност

Изобразителните възможности на учениците от трети клас са свързани с умение по-добре да организират изпълнението на поставените изобразителни задачи. Учениците проявяват по-голяма критичност и самокритичност, анализират резултатите по-обективно, обичат да разказват, фантазират и мечтаят.

Резултатите трябва да отразяват знания и умения за:

- Обогаляване представите за реални и фантазни образи.
- Изразяване на настроение и собствено отношение към проблемите на околната среда.
- Владееене на разнообразни изобразителни средства, материали и техники.
- Участие във форми на визуална комуникация.
- Възприемане на произведения от изобразителното изкуство и народното творчество.
- Ползване образци от народното художествено творчество в изобразителната дейност.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Ядра на учебното съдържание	Стандарти за учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания на практическа основа	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
Ядро № 1 ОБЕКТ И СРЕДА	<p>Стандарт № 1 Ученикът: Наблюдава и разграничава природната от архитектурната среда.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Възприема и анализира визуални особености на обекти и явления от заобикалящата среда.</p> <p>Стандарт № 3 Ученикът: Разбира основните връзки между обект и среда в реални и фантазни ситуации.</p> <p>Стандарт № 4 Ученикът: Изражава емоционално-естетическо отношение към възприеманите обекти и явления в околната среда.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Описва и визуализира</i> елементи на средата в определено зрително поле. • <i>Разбира</i> най-общо връзката между функция и форма. • <i>Диференцира и групира</i> обекти и ситуации по общ визуален признак (подобие-различие). • <i>Формира</i> представа за преминаване от един в друг тип връзки на обекти и ситуации в реалния и фантазния свят. • <i>Различава и описва</i> експресивни възможности на реални и фантазни 	<p>ФОРМИ - подобие, различие</p> <p>ЕМОЦИОНАЛНО СЪСТОЯНИЕ - радост-тъга</p>	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <p>1. <i>Извършва</i> наблюдение на обекти от дадена среда (суша, вода, въздух) и прави съпоставки по аналогия и контраст - серия рисунки; съчетаване на различни среди (разрез на терен) в една рисунка.</p> <p>2. <i>Проучва</i> индивидуално и в група природни и изкуствени обекти по определен визуален белег или функция - скици, рисунки; мултипликация на действие.</p> <p>3. <i>Изобразява</i> реални и фантазни ситуации с обекти и среда чрез</p>	<p>БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА Използват се визуални и вербални езикови средства за възприемане на обекти и среда в реални и фантазни ситуации.</p> <p>МАТЕМАТИКА Използват се елементарни математически модели на обекти, явления и отношения от околната среда в изобразителната дейност.</p> <p>ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА Усвояват се знания за взаимодействията и измененията на природни обекти.</p> <p>МУЗИКА Развива се артистичност и въображение чрез използване на различни източници и стимули от музиката и изобразителното изкуство.</p> <p>ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА Осъзнава се ролята на човешката дейност за</p>

		обекти и пространство по аналогия и контраст.		<p>преминаване от един тип връзки в друг- разказ в рисунки; комикс.</p> <p>4.Участва в ситуации в околната среда (семейни, календарни празници, обичаи, ритуали, училищни тържества) и изразява своите впечатления чрез рисунки и други изображения.</p>	развитие на естетическа и технологична култура.
--	--	---	--	--	---

Ядра на учебното съдържание	Стандарти за учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания на практическа основа	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро № 2</p> <p>ОБЕКТ И ОБРАЗ</p>	<p>Стандарт № 1 Ученикът: Създава реални и фантазни образи по наблюдение, памет, впечатление и въображение.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Формира обобщена представа за най-важните визуални особености на обекти: форма, цвят, общи пропорции.</p> <p>Стандарт № 3 Ученикът: Изгражда зрителни образи по асоциации от литературни произведения.</p> <p>Стандарт № 4 Ученикът: Проявява избирателно отношение към изобразяване на различни обекти и ситуации.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Използва</i> за източници на реални и фантазни образи разнообразни: обекти и ситуации в околната среда; визуални, словесни, музикални образи и асоциации; народно творчество. • <i>Създава</i> различни по съдържание и вид фигурални и нефигурални изображения по наблюдение, представа и въображение. • <i>Осъществява</i> изобразителна дейност чрез рисуване, моделиране, апликиране, художествено конструиране в игрови и други ситуации. 	<p>Начални знания за:</p> <p>ЦВЕТОВЕ - топли, студени</p> <p>ДЕКОРАТИВЕН ОБРАЗ - маски</p> <p>ТИРАЖИРАНЕ на образи</p>	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <p>1. <i>Работи</i> индивидуално и в група.</p> <p>2. <i>Избира</i> самостоятелно изразни средства.</p> <p>3. <i>Усвоява</i> различни начини за тиражиране на образи.</p> <p>4. <i>Изгражда</i> художествени конструкции с различни по вид конструктивни части.</p>	<p>БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА Усвояват се общи понятия на детската художествена литература и изобразителното изкуство – тема, сюжет, композиция.</p> <p>ЧУЖДИ ЕЗИЦИ Изграждат се способности за участие в комуникативни ситуации в околната среда.</p> <p>ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА Изграждат се способности за изобразяване на взаимодействия и изменения на обекти.</p> <p>МУЗИКА Усвояват се общи понятия за изразни средства в музиката и изобразителното изкуство – композиция, ритъм, контраст.</p> <p>ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА Изграждат се способности за участие в разнообразни ситуации в околната среда чрез проектиране и конструиране.</p>

				<p>5. <i>Създава</i> реални и фантазни образи по асоциации от петна и други източници.</p> <p>6. <i>Проучва, събира, скицира</i> интересни природни и изкуствени форми.</p> <p>7. <i>Изгражда</i> образи с различни печатни техники.</p>	
--	--	--	--	--	--

Ядра на учебното съдържание	Стандарти за учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания на практическа основа	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро № 3</p> <p>ЗРИТЕЛ И ТВОРБА</p>	<p>Стандарт № 1 Ученикът: Разкрива най-общо съдържанието на произведение от изобразителното изкуство.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Описва своите впечатления от възприеманите художествени произведения.</p> <p>Стандарт № 3 Ученикът: Разграничава произведения от изобразителното изкуство по вид и жанр.</p> <p>Стандарт № 4 Ученикът: Споделя емоционалното си отношение при възприемане на художествена творба.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Познава и разграничава</i> народното приложно изкуство от изобразителното изкуство. • <i>Определя</i> най-общо по вид произведенията на народното приложно изкуство – керамика, дърворезба, текстил, везба, медникарство, каменна пластика. • <i>Запознава се с някои</i> общочовешки теми в произведенията на изобразителното изкуство и народното творчество (майчинство, трудолюбие, красота). • <i>Формира</i> основни представи за народното приложно изкуство от родното място и страната. • <i>Различава и посочва</i> видове орнаменти в произведенията на народното приложно изкуство и техните 	<p>НАРОДНИ ТЪРЖЕСТВА празник, обичай, носия, обреден хляб, кукерски маски</p> <p>НАРОДНО ПРИЛОЖНО ИЗКУСТВО тъкани везба дърворезба керамика медникарство каменна пластика</p> <p>РЕЛЕФ</p>	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <p>1.<i>Разглежда</i> произведения от изобразителното изкуство и народното приложно изкуство в оригинал или репродукции.</p> <p>2.<i>Представя</i> устно впечатленията си от разглеждани произведения на изобразителното, декоративно-приложното и народното приложно изкуство.</p> <p>3.<i>Посещава</i> музеи, галерии, изложби и работилници на майстори на народното</p>	<p>БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА Формират се комуникативни умения за общуване с произведения от изобразителното изкуство.</p> <p>МАТЕМАТИКА Изграждат се способности за разкриване и изразяване на отношения с математически модели.</p> <p>МУЗИКА Усвояват се общи понятия за елементи на музикалната и художествената изразност.</p>

		<p>по-съществени особености.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Разкрива и посочва</i> ритмични съчетания от линии, форми и цветове в произведенията на изящното, декоративно-приложното изкуство и народното творчество. 		<p>приложно изкуство.</p> <p>4. <i>Участва</i> в издирването и съхраняването на творби на народните художествени занаяти от миналото на родния край.</p> <p>5. <i>Създава</i> индивидуално или в група албуми с типични за българското народно приложно изкуство образци.</p>	
--	--	---	--	---	--

Ядра на учебното съдържание	Стандарти за учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания на практическа основа	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро № 4</p> <p>ВИЗУАЛНА КОМУНИКАЦИЯ</p>	<p>Стандарт № 1 Ученикът: Усвоява и използва основни понятия, свързани със съвременните средства за визуална информация и комуникация.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Може да се ориентира в разнообразието на визуални средства за информация и комуникация.</p> <p>Стандарт № 3 Ученикът: Познава най-общите правила за използване на визуална информация в заобикалящата среда.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Формира</i> обща представа за предназначението на знаци за визуална информация и комуникация в определена среда. • <i>Разпознава</i> основни елементи на визуална комуникация в житейски и фантазни ситуации. • <i>Различава</i> визуални знаци от други средства за информация и комуникация. 	<p>ВИЗУАЛЕН ДИАЛОГ</p>	<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <p>1. <i>Проучва</i> предназначението на знаци и символи, свързани със събития (национални празници, народни обичаи, спортни състезания, училищни тържества).</p> <p>2. <i>Включва се</i> в организирането на визуален диалог съобразно различни участници и място на провеждане (деца-възрастни; природна- социална среда).</p>	<p>БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА Формират се способности за участие в различни комуникативни ситуации с вербални и визуални езикови средства.</p> <p>МАТЕМАТИКА Изграждат се способности за участие в комуникативни ситуации с визуални и математически знаци и символи.</p> <p>ЧУЖДИ ЕЗИЦИ Изграждат се способности за общуване с езикови средства в комуникативни ситуации.</p>

				3.Споделя в група впечатления от въздействието на различни средства за информация и комуникация (печатни издания, електронни медии).	
--	--	--	--	---	--

Ядра на учебното съдържание	Стандарти на учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми	Ключови понятия и знания на практическа основа	Контекст и дейности	Възможности за междупредмет ни връзки
-----------------------------------	-------------------------------------	--	---	---------------------	--

<p><u>Ядро №5</u></p> <p>МАТЕРИАЛИ И ТЕХНИКИ</p>	<p><u>Стандарт №1</u> <u>Ученикът:</u> Разбира най-общо връзката между материал и техники.</p> <p><u>Стандарт №2</u> <u>Ученикът:</u> Работи самостоятелно и в група, като използва определени материали и техники.</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Усвоява</i> на практическа основа знания за смесване на бои. • <i>Избира и използва</i> разнообразни материали и техники за изобразяване върху плоскост и в действителното пространство. • <i>Избира и използва</i> материали и техники за изразяване на емоционални състояния. 	<p>СМЕСВАНЕ НА БОИ (за получаване на различни топли и студени цветове)</p> <p>ПЕЧАТНИ ФОРМИ (щампа с матрици от естествени и изкуствени материали)</p> <p>ОТПЕЧАТЪЦИ монотипия; отпечатък от апликация</p> <p>МОДЕЛИРАНЕ в кръгло и релеф</p> <p>КОНСТРУИРАНЕ върху плоскост и в пространството</p>	<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Работи</i> самостоятелно и в група с разнообразни материали за рисуване, апликиране, моделиране и конструиране. 2. <i>Смесва</i> бои за получаване и използване на съчетания от цветове с различно емоционално въздействие (топли, студени, контрастни). 3. <i>Прилага</i> ръчни способности за печатане и тиражиране. 4. <i>Използва</i> различни пособия за изграждане на графични структури от бои, линии и петна. 5. <i>Работи</i> самостоятелно и в група за изграждане на конструкции с различно предназначение. 6. <i>Открива и анализира</i> особености на използвани материали и техники в ученически и други произведения, като изразява собствено мнение. 7. <i>Проявява</i> усет, чувство и въображение за съпоставяне на емоционални състояния при работа с различни материали и техники. 	<p>ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА Осъществяват се връзки между естетически и екологични аспекти на околната среда при използване на материали от естествен и изкуствен произход.</p> <p>ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА Формира се основна технологична грамотност и компетентност.</p>
--	---	---	--	---	--

IV. Учебно съдържание

Учебното съдържание е представено в обща за всички учебни предмети таблица, в която отделните колони имат следната особеност за изобразителното изкуство:

1. **Ядра на учебното съдържание.** Те са обобщени заглавия по група проблеми: естетическо възприятие, творчество и отношение, обект и образ, зрител и творба и др.
2. **Стандарти на учебното съдържание.** За разлика от другите учебни предмети, тук стандартите са израз на резултати през целия начален етап (I-IV кл.), а не са само при завършване на IV клас. Очакваните резултати за даден клас (колона 3.) са общи за всички стандарти на съответното ядро.
3. **Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи.** Учебното съдържание по изобразително изкуство не е разпределено по теми, а по учебни проблеми и задачи. Това осигурява правото на учителя сам да определя конкретното съдържание на урочната работа, включително нейното тематично съдържание, съобразено с Държавните образователни изисквания и конкретните условия на учебния процес.
4. **Ключови понятия и знания на практическа основа.** Те интерпретират особеностите на понятийния апарат по Изобразително изкуство. Ключовите понятия не са нови в прекия смисъл на тази дума. Те се усвояват на практическа основа чрез изобразителна дейност и са подготвителни за следващия прогимназиален етап.
5. **Контекст и дейности.** Контекстът включва конкретни начини за осъществяване на съответни дейности. В тази колона са отразени и някои специфични организационни форми на участие в изобразителна дейност или формиране на определено отношение.
6. **Възможности за междупредметни връзки.** Тази колона има изключително значение за организацията и резултатите на целия учебен процес по изобразително изкуство, особено в прилагането на нови структури на учебното съдържание и методически подходи.

V. Оценяване – специфични методи и форми.

Оценяването по изобразително изкуство отразява развитието на знанията и уменията на ученика през учебната година. Формата на оценяване е *годишна цифрова оценка*.

Оценката по изобразително изкуство се отнася до изпълнението на поставените учебно-практически задачи и до усвояването на определени теоретични знания за изобразителното изкуство, които съответстват на държавните образователни изисквания (ДОИ).

При всички случаи оценката е поощрителна, в полза на ученика. Тя отчита неговия интерес към часовете по изобразително изкуство и стремежа му да развива собствените си творчески изобразителни способности.

Оценяването по изобразително изкуство се съобразява с особеностите на етапите в развитието на детската изобразителна дейност.

VI. Методически указания

При изпълнение на учебната програма по изобразително изкуство е необходимо да се имат предвид някои основни положения:

1. **Учебното съдържание не е годишно разпределение; ядрата не са раздели; стандартите не са теми.** От това следва, че учебната програма е изходен материал, основа за педагогическо творчество на учителя. В зависимост от конкретните условия за работа учителят самостоятелно определя съдържанието, последователността, методите и организацията на уроците по изобразително изкуство, като се съобразява с Държавните образователни изисквания.

2. В началния етап се придава важно значение на **междупредметните връзки**. За обучението по изобразително изкуство това е предпоставка за успешна учебна работа. Така например, развитието на *зрителното възприятие и фантазия* го свързва с обучението по предметите “Човекът и природата”, “Човекът и обществото”, “Български език и литература”, а работата с *изобразителни материали и техники* – с “Домашен бит и техника”. В началния етап няма учебен предмет, с който изобразителното изкуство да не се намира в преки или косвени междупредметни връзки. Засилените междупредметни връзки и нарастващото влияние на факторите на околната среда дават възможност в обучението по изобразително изкуство да се използва организационната форма **образователен проект** с интегрално-ситуационно съдържание.

3. В текста на програмата са употребени понятия и термини с по-широко значение, затова те трябва да се конкретизират във връзка с обучението по изобразително изкуство:

- Ученикът **описва** като отговаря (устно или писмено) на въпроса “Какво виждам?” Назовават се обекти, определя се среда, движения, състояния. Например: *Виждам (в действителността или в картината) дървета, къщи, улица, небе, слънце; хора, които вървят; птици, които летят.*
- Ученикът **визуализира** – дава отговор (устно или писмено) на въпроса “Как изглежда това, което виждам или което си представям?”, т.е. става дума за зрителни представи на обекти, пространство, явления от реалния и фантазия свят. Например: *Дървото, което виждам, е елха. Тя има триъгълна форма. Короната е тъмнозелена, а стеблото е кафяво. Дървото се намира вляво от къщата.*
- Ученикът **изобразява** – предава форма на зрителните си представи за това, което вижда или фантазира, с определени изобразителни материали и техники за рисуване, апликиране, моделиране и конструиране.

4. В програмата често се споменава, че на *ученика трябва да се даде възможност* свободно да изразява мнения, отношения, да работи по свое предпочитание с едни или други материали и техники, да избира елементите на изобразението и тяхното разполагане върху листа или в пространството. Това не означава да се лиши учебната работа по изобразително изкуство от

необходимото **педагогическо въздействие** като средство за постигане **развитие** на изобразителните знания и умения и формиране на естетическо отношение към околната среда.

5. Резултатите от обучението по изобразително изкуство могат да бъдат проверявани и оценявани чрез различни **традиционни и съвременни методи и форми.**